

Katarzyna Matul
Jak to było możliwe? O powstawaniu
Międzynarodowego Biennale Plakatu
w Warszawie

Wydawnictwo Universitas, Kraków, 2015,
 15 × 23,5 cm, 200 stron, oprawa miękka
 ze skrzydełkami, ISBN 97883-242-2708-2, cena 38 zł

Międzynarodowe Biennale Plakatu w Warszawie będzie obchodzić w 2016 roku półwiecze istnienia. Pojawienie się tej imprezy w połowie lat 60. było wydarzeniem dużej rangi zarówno w kraju, jak i za granicą. Odpowiedzią na pytanie, jak doszło do organizacji pierwszej edycji w 1966 roku i jaki był jej przebieg, poświęcona jest książka Katarzyny Matul. Autorka wnikliwie przebadła zachowaną dokumentację w Muzeum Plakatu w Wilanowie, w Zachęcie – Narodowej Galerii Sztuki oraz Archiwum Akt Nowych, a także przeprowadziła rozmowy z żyjącymi grafikami i członkami ich rodzin. Rezultaty swoich badań podzieliła na trzy rozdziały. W pierwszym, zatytułowanym *Racje organizatorów, racje władzy*, Matul skupiła swoją uwagę na procesie dojrzewania w środowisku plastycznym idei powołania biennale i wysiłków zmierzających do przełamania oporów ówczesnych władz politycznych. Głównym celem inicjatorów była nobilitacja plakatu do pozycji

dyscypliny sztuki współczesnej. Impreza miała nawiązywać do takich wielkich przeglądów sztuki współczesnej jak Biennale w Wenecji czy Biennale w São Paulo. Autorka wykorzystała tu przede wszystkim protokoły posiedzeń gremiów założycielskich. Wynika z nich, że pierwszy komitet organizacyjny powstał w 1958 roku, a więc dużo wcześniej, niż się powszechnie uważa. W 1959 roku powstały pierwsze propozycje wizualnej oprawy biennale, zaprojektowane przez Wojciecha Zamecznika, późniejszego autora używanego do dziś logo biennale. O ile grono inicjatorów było zdeterminowane do wprowadzenia swojego pomysłu w życie, o tyle stanowisko władz było obarczone dużą rezerwą. Z jednej strony kusząca dla władzy była możliwość propagowania za pomocą biennale otwartości polityki kulturalnej Polski, z drugiej strony kryła się obawa przed nie do końca możliwymi do kontrolowania kontaktami z krajami Zachodu i napływem drażliwych ideowo materiałów. Dopiero objęcie w 1964 roku teki ministra kultury przez Lucjana Motykę, mającego bardzo dobre kontakty ze środowiskiem plastycznym, pchnęło organizację biennale z miejsca.

W drugim rozdziale *Racje polityki, racje sztuki* autorka przygląda się dwuletnim przygotowaniom do pierwszej edycji biennale. Opisuje subtelną grę organizatorów z aparatem państwowym i partyjnym, prowadzoną wbrew wszelkim przeciwnościom ideologicznym, jakie stwarzała realna sytuacja polityczna w kraju.

W rozdziale trzecim *Racje sztuki, racje reklamy* autorka poświęca uwagę dwóm imprezom towarzyszącym wystawie głównej – naukowemu sympozjum z udziałem wybitnych prelegentów zaproszonych także z zagranicy oraz retrospektywnej wystawie polskiego plakatu w salach Muzeum Narodowego, jako zapowiedzi utworzenia pierwszego na świecie muzeum poświęconego wyłącznie plakatowi.

Książka Katarzyny Matul bardzo rzetelnie opisuje cały proces narodzin warszawskiego biennale, napisana jest wartkim językiem i świetnie się ją czyta. Zgromadzone materiały archiwalne do pozostałych edycji tej imprezy czekają na kolejnych badaczy.

Zdzisław Schubert

